

13.01.2017

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite STM075:00/2011

Asia **Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle alkoholilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi**

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistukseksi. Lausuntonaan opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa seuraavaa:

Luonnoksen päälinjaukset

Hallituksen esitysluonnoksessa alkoholilaiksi on käyty perusteellisesti läpi lain uudistuksen vaikutukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön kannalta oleellisia asioita ovat tutkimustiedoista saadut tiedot nuorten ja perheiden alkoholinkäytöstä sekä käytön vaikutuksiin. Samoin luonnosesityksessä 56 §:n säädös alkoholilain osaamistodistuksesta sivuaa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala.

Alkoholin käyttö kuuluu suomalaiseen kulttuuriin, kuitenkin monessa suhteessa säädeltyinä. Alkoholin nauttiminen on yleisesti hyväksyttyä varsinkin erilaisissa juhlatilaisuuksissa, aterioilla ja vastaavissa tilanteissa, kunhan se ei aiheuta häiriötä tai muita ongelmia. Alkoholin myyminen tai välittäminen on kielletty aina alle 18-vuotiaille, eivätkä alaikäiset saa pitää alkoholia hallussaan.

Merkittävä tekijä säätelyssä on alkoholilaki, jonka tarkoituksena on 1 §:n mukaisesti alkoholipitoisten aineiden kulutuksen vähentäminen, elinkeinotoiminnan rajoittaminen ja valvonta haittojen ehkäisemiseksi.

Luonnoksen yleisperustelujen mukaan kokonaisuudistuksen tavoitteena on sovittaa yhteen alkoholiin liittyviä erilaisia intressejä. Luonnoksen kohdassa 3.2. esitetään kolme toteuttamisvaihtoehtoa:

- 1) alkoholin kulutusta ja alkoholin haittavaikutusten vähentäminen tehokkailla keinoilla, kuten luvanvaraisessa vähittäismyynnissä olevien alkoholijuomien alkoholipitoisuuden alentaminen 3,5 prosenttiin, jolloin väkevämmät juomat myytäisiin Alkossa,
- 2) nykyisten alkoholilainsäädännön periaatteiden säilyttäminen samalla pyrkien siirtämään kulutusta anniskeluun ja

3) elinkeinopoliittisista näkökohdista lähtien lisätään alkoholin saatavuutta erityisesti vähittäismyynnissä. Luonnoksessa lähdetään ensisijaisesti kolmannelta vaihtoehdosta: lain 17 §:ssä ehdotetaan entistä väkevämpien – 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien juomien – tuomista kauppojen, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin ja anniskelupaikat saisivat oikeuden näiden juomien vähittäismyyntiin. Oleellista uudistuksessa olisi myös se, että näiden juomien valmistustapa saisi olla muukin kuin käyminen, joten niin sanotut limuviinat tulisivat mukaan valikoimaan.

Luonnoksessa käydään läpi myös alkoholilainsäädännölle vaihtoehtoisia ja täydentäviä keinoja. Näitä ovat verotuspolitiikka, yleinen yhteiskunta-, terveys- ja sosiaalipolitiikka sekä laaja eri toimijoiden yhteistyö. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala kuuluu näiden täydentävien ja vaihtoehtoisten keinojen kenttään. Esimerkiksi nuorille suunnattu tiedotus ja valistus, päihitteettömät ajanvietteet ja harrastukset, yhteistyö järjestöjen ja muiden yhteisöjen kanssa sekä päihdealan koulutus ovat merkittäviä tekijöitä alkoholipolitiikan toteuttamisessa.

Hallituksen esityksessä alkoholilain kokonaisuudistuksessa olisi keskeisenä periaatteena alkoholihaittojen vähentäminen. Kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia lisättäisiin lähiympäristön kuulemista myynnin ja anniskelun lupamenettelyssä. Tilaviinin ja sahdin sekä pienpanimoiden olisi mahdollista myydä tuotteitaan valmistuspaikalla. Anniskelun osalta lupakäytäntö muuttuisi niin, ettei anniskelupaikan vastaavilta hoitajilta enää vaadittaisi erityistä koulutusta tai työkokemusta; osaamistodistus vaadittaisiin kuitenkin, jos henkilö on työskennellyt luvanhaltijan palveluksessa vähintään kolme kuukautta.

Merkittävin uudistus olisi luonnoksen mukaan enintään 5,5 tilavuusprosenttia sisältävien alkoholijuomien tuominen kauppojen, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin. Sallittuja olisivat kaikki rajan alle jäävät alkoholijuomat valmistustavasta riippumatta.

Lakiehdotuksen vaikutukset lapsiin ja nuoriin

Valtio suojelee nuorten kasvu- ja elinoloja lainsäädännöllä. Esimerkiksi vuoden 2017 alussa voimaan tulleen nuorisolain (1285/2016) yhtenä tavoitteena on parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja, lähtökohtana muun muassa terveet elämäntavat. Samoin oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) tarkoituksena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä. Lisäksi useissa muissa laeissa, kuten lastensuojelulaissa (417/2007) lähdetään lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä. Samaan päämäärään tähtää pääministeri Sipilän hallituksen strateginen ohjelma *Ratkaisujen Suomi* (Hallituksen julkaisusarja 10/2015): osassa 6 painotetaan ennaltaehkäisyä, hyvinvointia ja terveyttä ja nostetaan hallituksen tavoitteiksi terveyden edistäminen ja varhainen tuki sekä lasten ja perheiden hyvinvointi.

Erityisesti perheiden ja nuorten kannalta luonnoksessa mainituilla toteuttamisvaihtoehdolla olisi merkitystä. Luonnoksen osassa 4.3. Muut yhteiskunnalliset vaikutukset korostetaan ja varoitetaan lasten alkoholinkäytön alenevan trendin pysähtymisestä. Samoin oletetaan humalasta aiheutuvien ongelmien lisääntyvän varsinkin viikonloppuisin ja pyhäpäivinä. Ongelmista kärsivät käyttäjien lisäksi lähipiiri ja perhe.

Nuorten alkoholinkäytön lisääntyminen on ristiriidassa edellä mainittujen lakien ja hallituksen strategisten päämäärien kannalta, mikäli tavoitteena on lasten ja nuorten elinolojen ja terveyden edistäminen. Näin ollen alkoholilainsäädännön kokonaisuudistuksessa tulisi pyrkiä ratkaisuihin, jotka vähentävät alkoholihaittoja myös lasten ja nuorten osalta. Tästä näkökulmasta entistä väkevämpien alkoholijuomien saatavuuden lisääminen tuo lisäriskejä.

Alkoholin käytön kynnyksen lasku aiheuttaa ongelmia entistä useammille nuorille, erityisesti humalahakuisesti alkoholia käyttäville. Alkoholilain kokonaisuudistuksessa ei tule lähteä alkoholin saatavuuden lisäämisestä, mikäli halutaan alkoholin nuorille aiheutuvien haittojen vähenevän.

Huomiota tulisi kiinnittää myös nuorten aikuisten, yli 18 vuotta olevien alkoholinkäyttöön ja sen suuntaamiseen vähemmän haitalliseen suuntaan. Yksi mahdollisuus voisi olla hyvin toimiva anniskelujärjestelmä. Tällöin kuitenkin olisi pyrittävä humalahakuisen juomisen vähentämiseen.

Alkoholilain osaamistodistuksen myöntäminen

Lakiehdotusluonnoksen 55 §:ssä ehdotetaan, että anniskeluluvan anniskelua ja alkoholiyhtiön vähittäismyyntiä ja niiden valvontaa hoitavalla henkilöllä olisi alkoholilain osaamistodistus. Luonnoksen 56 §:ssä säädetään osaamistodistuksen myöntämisestä. Tällöin nykyisin voimassa oleva Sosiaali- ja terveysministeriön asetus alkoholijuomien anniskelupaikan vastaavan hoitajan ja tämän sijaisten ammatillisista edellytyksistä (1371/2002) menettää merkityksensä. Tällöin tarvitaan uudet opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa yhteistyössä tehtävät säädökset ja ohjeet.

Kansliapäällikkö

Anita Lehikoinen

Kulttuuriasiainneuvos

Immo Parviainen

Tiedoksi

OKM/AMOS
OKM/HAL
OKM/KTPO
OKM/KUPO
OKM/NUOLI
Opetushallitus